

Værd at se i Munkebo

MUNKEBO KIRKE

Kirken den er et gammelt hus, står der i salmen. Og Munkebo Kirke har det til fælles med andre sognes kirker at de er de ældste bygværker, hvis man ikke medregner fortidsminderne. Ordet kirke kommer af græsk ”kyriakon”, det vil sige det, der tilhører herren, og de har og har haft mange funktioner i lokalsamfundet.

Munkebo Kirke er som mange andre kirker bygget i 1100-tallet af granitkvadre, som det stadig kan ses på nordsiden. Den har formodentlig afløst en ældre kirke eller måske kapel af træ, hvori Odensemunkene, som i Middelalderen residerede her, holdt gudstjeneste.

Både tilbygninger, våbenhus og tårn samt inventar er som i mange kirker fra 1500-1600 tallet. Altertavlen er dog helt anderledes og usædvanlig, da den er uden billede, og det er der en mulig forklaring på. Måske var det for at behage biskop Jacob Madsen, der efter en visitats

i 1589 bemærkede, at man stadig kunne se ”en liden slim tavle. Skal nedbrydes”. Det har givetvis været et katolsk helgenbillede.

I 1592 var den til biskoppens store glæde udskiftet med ”en herlig ny tavle med chatecisme ord på”. Da han kom tredje gang beklagede han sig så over at stolene var ”onde”, og de blev så udskiftet med de nuværende i 1604.

Giveren var Hans Oldeland den yngre, ejeren af Trellerupgård, der sammen med Brüggemann-herskabet på Østergård har bidraget mest til kirken. Hans Oldelands families forskellige våbenskjolde og navnetræk kan ses både på herskabsstolene og på altertavlens fløje. Et stort epitafium (eller gravmæle) over slægten er uheldigvis gået tabt.

I 1679 købte Nikolaj von Brüggemann, ejer af Ulriksholm og Østergård, Munkebo Kirke af kongen, det vil sige han købte kongens andel af tienden, hvilket bl. a. indebærer at han skulle bidrage til vedligeholdelsen. Hans søn, Godske Hans, som ifølge frescotavlen over våbenhusets dør istandsatte kirkerne i både Munkebo og Seden i 1727 og byggede hospitaler begge steder i 1730'erne.

Da han døde i 1736, blev godskomplekset Ulriksholm-Østergård delt, så sønnen Caspar Hermann fik Østergård og søsteren Ulriksholm. Men 2 herskaber i Kølstrup Kirke var for meget, og derfor blev Østergård flyttet til Munkebo sogn, hvor det stadig hører hjemme, som sognets eneste nuværende hovedgård. Men helt til 1903, hvor tiendskatten blev afskaffet var ejeren af Østergård stadig kirkens patron (beskytter eller velgører).

I våbenhuset ses stenbænke, der kan have tjent som indendørs sæder for Munkebo byting, som fungerede til slutningen af 1500-tallet. Der er også en interessant gravsten over præsten Marcus Hansen (1584-1609), hvor ordet "Monachopidanae" ("fra munkenes lille by") forekommer.

Kirkens andet tårn udskiftet i 1820'erne

Tårnet virker ekstra omfangsrigt på grund af den lave højde. Man skal faktisk ud på noret eller over på maden for at se at det er sognets hovedbygning. Tårnet var oprindeligt højere. Til begyndelsen af 1700-tallet var det med bindingsværk, som Viby Kirkes, så fik det "vælske" gavle som i Nr. Lyndelse, måske efter beskadigelsen ved lynnedslag (1730), og fra o. 1830 har det set ud som det gør nu.

Munkebos præster har i ældre tid været meget trofaste i embedet, idet Chr. Andersen (1815-1821) var den første som ikke døde i embedet eller fratrådte på grund af alder. Og i 1700 tallet beklædtes præsteembedet ganske usædvanligt af kun 2 personer, Claus Johansen Vedel (1695-1748) og Jens Errebo Viborg (1748-1796).

Den førstnævnte var oldebarn af historikeren Anders Sørensen Vedel, og blev som 26-årig gift med forgængerens enke, fru Sophie, på 60 år. Hvis han havde forestillet sig et kort ægteskab, blev han skuffet, for hun døde først som halvfemsårig. Han er også kendt som "åleprovsten" idet han ved siden af sine mange gøremål uden for embedet, som gjorde ham ganske velhavende, var en ivrig fisker. En kendt historie, måske en skrøne, om ham fortæller at han en søndag efter en fisketur af tidnød måtte begive sig direkte til kirken og derfor fastgjorde et knippe af ål under præstekjolen. Under prædikenen slap de særdeles levende ål løs og måtte indfanges af degn og menighed.

At kirkens inventar er bevaret er ret mirakuløst, for under Karl Gustaf krigen 1657-1660 var både svenske og udenlandske lejetropper i nogle perioder til stede i Munkebo. I november afløstes de af Hans Schacks danske landgangshær, som nogle timer stod tæt over for den svenske hærstyrke på den næved

liggende made, uden at det dog kom til slag. Tusindvis af soldater og ryttere har således opholdt sig i og ved kirken i næsten 2 år.

På kirkepladsen lå til den store brand i 1842 byens skole, som fungerede fra 1740 til 1830, og et hospital fra 1733. Sidstnævnte blev genopbygget efter branden, men i 1934 solgt til nedrivning. Også byens sprøjtehus lå tidligere her.

Orla Pedersens tegning af druknescenen ved dammen

På pladsen rejstes i 2009 en træskulptur af præsten Claus Hansen Nakskov, som i 1659 uheldigvis kom af dage, da de fremmede tropper druknede ham i præstegårdens dam. Skulptueren er skabt af kunstneren Remaz Ibrahim Al-Araj, som har palæstinensisk baggrund.

Tæt ved skulpturen, faktisk midt i kirkegårdsmuren, ligger et lille hus, som indtil for nylig har været i privateje, men som i dag tilhører kirken.

Munkeboscatten. Præsten, Claus Hansen Nakskov, havde gemt kirkens sølvtøj, da fjenden nærmede sig i oktober 1659. Det var i forbindelse med svenskernes afhøring af ham, at han – muligvis ved et uheld – druknede i præstegårdsdammen. Munkeboscatten befinder sig i dag på Nationalmuseet.